

Ocularist Axel Franken levert handwerk

Axel Franken is ocularist. Hij werkt in het Haags Kunstogen Laboratorium dat zijn opa heeft opgezet. ‘Het is een heel dankbaar beroep. Met een kunst oog worden mensen weer compleet’.

‘Als mensen bij ons komen voor controle of een aanpassing van de oogprothese worden ze altijd weer met hun handicap geconfronteerd’, vertelt Axel Franken. ‘Die dag staat in het teken van hun verloren oog. Dan komt er vaak oud verdriet naar boven. Vooral als het verlies van hun oog de schuld is van iemand anders, bijvoorbeeld een dronken automobilist. Daar moet je als ocularist goed mee om kunnen gaan.’ Waarmee hij maar wil zeggen dat een deel van zijn werk bestaat uit het bieden van een luisterend oor. ‘Ik zie mensen die hun droombaan zijn kwijtgeraakt door het verlies van hun oog, zoals mannen die eerst internationaal vrachtwagenchauffeur waren. Het is mijn rol om daar aandacht voor te hebben.’

Spannend

Bij Axel Franken zit het vak ocularist in het bloed. Zijn opa richtte het Haags Kunstogen Laboratorium op en als kind speelde hij er regelmatig. ‘Dan struinden mijn broertje en ik door het pand. In één van de kamers werden gebitten gemaakt en lagen kunstogen. Dat vonden we ontzettend spannend.’ Toch ontstond in die vroege jaren nog niet direct een liefde voor het vak. Pas tijdens zijn studie Diergezondheidszorg vroeg zijn oom Rob (die de zaak had overgenomen) of Axel interesse had om er te werken. ‘Zijn vraag zette me aan het denken’, vertelt Axel. ‘Het leek me al vrij snel leuker dan de studie die ik volgde. Een mooie toevoeging was dat ik hem zou kunnen opvolgen. Van hem heb ik het vak geleerd.’ Waarbij ze samen de afspraak maakten dat het eerste halfjaar bepalend zou zijn. Rob kon zijn neefje bij gebrek aan talent of inzet nog altijd de wacht aanzeggen. ‘Maar ik zag al snel hoe interessant en veelzijdig het vak van ocularist is. Ik leerde hoe ik kunstogen moest maken, boetseren en schilderen. Daar werd ik steeds beter in en van Rob mocht ik blijven.’ Cliënten worden bij het Haags Kunstogen

Laboratorium in één dag geholpen. Aan het einde van de middag gaat de cliënt weg met het kunstooog. ‘Wij werken met z’n drieën, maar doen altijd één cliënt per persoon’, vertelt Axel. ‘Als iemand binnenkomt, beginnen we met een gesprek waarin we informatie over de dag geven. Mensen kunnen op dat moment zelf vragen stellen. Daarna passen we een model en kijken we naar de kleur van het goede oog.’

De kleur van de ogen verandert gedurende het leven: dat kan bij een kunstooog ook

Vervolgens maakt hij een eerste opzet. Het pasmodel wordt ingegipst en daar maakt hij een afdruk van. In die afdruk perst hij kunststof. Vervolgens schildert hij de rest van het oog. Zelfs de kleur van het oogwit wordt gebaseerd op de kleur oogwit van de patiënt. Daarna wordt het oog geschilderd en slijpt en polijst hij het model. Ergens in de middag wordt die gepast. ‘Meestal moeten er dan nog kleine details in kleur en vorm worden aangepast. Het uiterlijk van het kunstooog is overigens allemaal handwerk. Ik werk puur op gevoel.’ Aan het einde van de middag is het oog helemaal klaar en kan de cliënt ermee naar huis.

Meebewegen

Over het algemeen zijn er drie redenen waarom mensen bij hem komen. Een geboortefwijking, een trauma of een ziekte. ‘We zien veel mensen met oogmelanomen’, zegt hij. Mensen die een oogverwijderingsoperatie hebben ondergaan, kunnen als het weefsel in het oog is hersteld na zes weken bij het laboratorium terecht. ‘Als een oog volledig is verwijderd, wordt meestal een kunststof bolletje (een implantaat) geplaatst.’

Aan dat kunststof bolletje worden de oogspieren vastgemaakt. De holte wordt vervolgens afgesloten door het slijmvlies.' Axel zet de oogprothese tegen het slijmvlies en implantaat. Het wordt vastgehouden tussen het slijmvlies en de oogleden. Het grote voordeel van zo'n geplaatst implantaat is dat de prothese ongeveer voor 50 procent met het andere oog kan meebewegen. 'Deze optie van het implantaat is niet vanzelfsprekend. Daarom is het belangrijk dat patiënten dit weten, zodat ze dit met hun oogarts kunnen bespreken.'

Een deel van het werk bestaat uit het bieden van een luisterend oor

In Nederland kan gekozen worden voor glazen of kunststof oogprothesen. Axel Franken werkt alleen met kunststof. 'Het voordeel daarvan is dat het bijna onbreekbaar is en zeer licht in het dragen. Glas is wat kwetsbaarder. Ook is het bij kunststof gemakkelijker om de prothese aan te passen. We kunnen hem bijvoorbeeld opvullen of dikker maken na veranderingen in het gezicht. Of de kleur een beetje aanpassen. Want bij ieder mens verandert de kleur van de ogen gedurende het leven.'

Echte pijn

De technieken die Axel hanteert zijn de afgelopen jaren weinig gewijzigd. 'Nog steeds doen we vrijwel alles met de hand', zegt hij. 'In de toekomst zal wel het een en ander gaan veranderen door de komst van het 3D-printen. Die ontwikkelingen houd ik in de gaten. Verder zijn de producten de laatste jaren vooral wat vriendelijker geworden, waardoor mensen helemaal geen klachten bij

het dragen hebben.' Een bezoek bij hem wil hij zo prettig mogelijk laten verlopen. 'Ik probeer mensen op hun gemak te stellen', zegt hij. 'Vaak hebben ze slecht geslapen de nacht ervoor en zijn ze gespannen. Ik leg altijd zo duidelijk mogelijk uit wat er gaat gebeuren en wat ze moeten doen als ze niet tevreden zijn. Maar dat het ook tijd nodig heeft en dat ze het verlies een plek moeten geven.' 'Het passen van het wasmodel kan een beetje vreemd of koud voelen, maar pijnlijk is het niet', zegt hij. 'Als het kunststof er eenmaal in zit, is het wisselend hoe mensen ermee omgaan. Voor de meeste mensen wordt het net zo vanzelfsprekend als het gebruiken van lenzen. De echte pijn zit bij de meeste mensen op het gebied van de beperking. Daar proberen we hen zo goed mogelijk op voor te bereiden. Ze kunnen vaak blijven sporten en autorijden, maar diepte inschatten wordt lastiger. Daardoor worden dingen als het dichtritsen van een jas of een glas inschenken moeilijker. Korte afstanden zijn moeilijk in te schatten.'

Hart en ziel

Het vak waar hij ooit zomaar inrolde, is inmiddels een beroep geworden waar zijn hart en ziel in ligt. 'Ocularist zijn is ontzettend dankbaar werk', vindt Axel. 'Of het nu tranen zijn of een fles wijn, bijna elke dag voelen we de dankbaarheid van de mensen. En elke dag opnieuw wil ik me tot het uiterste inspannen om het beste resultaat te leveren. In het contact met mensen en het mooie ambacht van kunststofmaker. Iemand die tevreden weggaat: dat is voor mij nog altijd een groots compliment.'

Tekst: Rianne van der Molen

Fotografie: Saar Rypkema